

snorharen elkaar
o, wat zacht
ik kijk naar Els
ik ben wat bang
kan ze het zien?
(...)
ze zit heel stil
en ze kijkt naar mij
en ik kijk naar haar
en ik voel het
ik moet niet bang zijn.

El en Els worden gek op elkaar, vrijen met elkaar; Tiep krijgt een ander vrouwtje en deze keer lukt het.

Een aardig boekje, maar een gouden driehoek? In de bespreking van kinderboeken, elders in het nummer van *Orlando*, staat: 'Een leuk en leerzaam boekje, maar met de seksualiteit van het zeer jonge kind heeft het mijns inziens niet zoveel te maken' (p. 20). Maar wat is 'de' seksuali-

teit van 'het' zeer jonge kind? Wel kan wat worden gezegd over *de tekeningen*: niet allemaal even trefzeker, een wat chaotische layout; en over de *tekst*: een monoloog van El, vooral in het begin is dat voor kinderen verwarrend. Maar uit de bespreking van de rest van de boeken waarin het 'andere' voorkomt, blijkt dat het meestal toch niet anders kán. Vandaar: die gouden driehoek heeft wat minder pretenties.

Misschien moeten er wat meer werkgroepen, instanties enz. komen die boeken bekronen; dat doet dan wat meer recht aan al die verschillende én wisselende voorkeuren van die verschillende kinderen. Want het is net als met grote-mensenboeken, niet alle kinderen houden van hetzelfde.

Liva Willems *El is zo blij met Els*
Geïllustreerd door Huib Pieters
Sjaloom, Odiijk, prijs f 12,50

kort & krachtig

leesvoer

Oorlog in kinderboeken

De augustusaflevering van het tijdschrift *En nu over jeugdliteratuur* heeft als thema 'Oorlog in het kinderboek'.

De actualiteit biedt nog steeds voldoende aanleiding voor dit niet originele onderwerp.

Onder de titel 'Kom vanavond met verhalen' bevat het nummer eerst een ordenende inleiding over oorlog in kinderboeken. Daarna volgen een uitgebreid titel-overzicht, een diepgaande bespre-

king van een representatief en bekend kinderboek ('Reis door de nacht' van Anne de Vries), en verslagen uit de praktijk.

Spreekgedrag

Spreekgedrag is het terrein van logopedisten. Toch is het boekje *Expressiever en gemakkelijker spreken* ook belangrijk voor hen die moedertaal-onderwijs geven. Het boekje bevat namelijk een groot aantal gegevens, die voor lesgevers in spreekonderwijs eigenlijk onmisbaar zijn.

Op de eerste plaats zetten de auteurs, logopedisten aan de NLO d'Witte Leli, op een rijtje wat voor factoren bij het spreken een wezenlijke rol spelen. Ze maken een onderscheid tussen zichtbare en hoorbare factoren. Vervolgens behandelen ze stem, adem en articulatie.

Interessant in het boekje is de relatie die de auteurs leggen tussen gevoelens en emoties enerzijds en het spreken anderzijds. Een voorbeeld hiervan is spreekangst, waaraan zij een apart hoofdstuk besteden.

Als mensen in grote ruimten of met microfoon spreken, vereist dit aanpassing van het spreekgedrag. Daarover gaan twee hoofdstukjes. De auteurs gaan niet in op stem- en spraakstoornissen. Alleen neusspraak en broddelen worden uitgebreider behandeld.

Het boekje geeft naast theorie ook veel praktische tips in de vorm van direct uitvoerbare suggesties. Dat maakt dit boekje eveneens geschikt voor zelfstandig oefenen.

Tilly Dinger, Margreet Smit & Coen Winkelman
Expressiever en gemakkelijker spreken Uitg. Coutinho, Muiderberg, prijs f 18,50.

Wat is dat voor een school?

De oude lagere school bestaat niet meer. Geleidelijk verandert de strakke leerschool in een leefschool waar kinderen vanaf 4 jaar naar toe gaan. De nieuwe basisschool hecht veel belang aan individualisering, spelen én leren, sociale bewustwording en creativiteit. Het gebeurt allemaal heel geleidelijk, het is al jaren aan de gang en het zal ook nog vele jaren duren.

Onderwijskundigen en betrokkenen vragen al tientallen jaren om deze veranderingen. Zo'n 800 lagere scholen experimenteren met deze nieuwe elementen en noemen zich al basisschool. Met de nieuwe wet van '85 worden alle kleuter- en lagere scholen samengevoegd tot basisscholen.

In het boek met de bovenstaande titel legt de schrijver van het eerste hoofdstuk Jos Ahlers uit waarom en hoe het lager onderwijs verandert. In de volgende vijf hoofdstukken vertellen mensen van verschillende schoolbewegingen over hun aanpak. Er zijn scholen volgens Dalton, Freinet, Montessori. Je hebt Jenaplan en Vrije Scholen.

De beschrijving van ieders schoolbeweging bevat een visiestuk over de achterliggende gedachten om kinderen op te voeden. De schrijver/ster legt ook uit welke specifieke aspecten voor zijn/haar school van belang zijn. Zo benadrukt het Freinet-onderwijs de Freinettechnieken als de vrije tekst en natuurlijk leren, de Jenaplanschool basisactiviteiten als gesprek, werk en spel en viering.

De dagelijkse klassesituatie komt in (bijna) ieder hoofdstuk als illustratie aan bod. Vele voorbeelden verduidelijken de theoretische beschouwingen.

Voor de geïnteresseerde is een literatuur- en adreslijst opgenomen voor meer informatie van iedere traditionele vernieuwingsbeweging.

Een handig en nuttig boek voor ouders, studenten en leerkrachten. Het boek maakt deel uit van de serie 'Kinderen als beroep' en wordt uitgegeven door Van Loghum Slaterus, Postbus 23, 7400 GA Deventer, prijs f 27,50.

Marilah 12

Studieschrift over cultuur en cultuurverandering op de Molukken

In de reeks Marilah, studieschriften uitgegeven door het Project Bicultureel Onderwijs PA De Eekhorst te Assen, is een aflevering verschenen over cultuur en cultuurverandering op de Molukken.

Toen de Molukse gemeenschap in Nederland terecht kwam, was ze niet alleen gevormd door het leven in het KNIL, maar ook door de eigen cultuurtradities. Toen de KNIL-verbanden wegvielen, werden traditionele culturele banden, instellingen, organisaties des te belangrijker: ze brachten structuur in een gedesorganiseerde samenleving. Ook voor de tweede en derde generatie Molukkers in Nederland vormen de eigen culturele tradities een belangrijk referentiekader, waarop ze zich bij identiteitsproblemen oriënteren. Men kan dus zeggen, dat de 'traditionele' Molukse cultuur een uiterst belangrijke rol blijft spelen in het leven van Molukkers in Nederland. Alleen al om deze reden is kennis van en inzicht in deze cultuur van grote waarde.

Het begrip 'traditionele Molukse cultuur' kan wellicht een suggestie van zuiverheid en oorspronkelijkheid wekken, die niet helemaal juist zou zijn. Uit de teksten in dit studieschrift blijkt, dat de Molukse cultuur een voorbeeld is van een mengcultuur.

De teksten tonen tevens aan, dat in de loop van de tijd steeds een spanningsveld bestaat tussen behoud en ontwikkeling, continuïteit en vernieuwing van cultuur. De lezer krijgt in dit studieschrift een beeld van de cultuurelementen, waaraan de Molukse gemeenschap bij de ontwikkeling van haar culturele identiteit in Nederland refereert.

Na een algemene inleiding worden een drietal hoofdstukken gewijd aan verschillende aspecten van cultuur: regionale verscheidenheid, cultuur als sociaal systeem en historische veranderingen. Het materiaal bestaat grotendeels uit vertalingen en bewerkingen van Engelstalige publikaties, die tot nu toe weinig toegankelijk waren. De toegevoegde literatuursuggesties mikken niet op volledigheid.

In het laatste hoofdstuk vindt men naast enkele concrete suggesties voor onderwijsactiviteiten een model om leerlingen in aanraking te brengen met het cultuurbegrip en de verschillende wijzen van

benadering. Gepleit wordt voor een benadering waarbij cultuur in de classesituatie niet bij voorbaat wordt vereenvoudigd tot nauw begrensde thema's. De bedoeling is dat de leerlingen meer mogelijkheden geboden worden tot ontdekkend leren en tot reflectie op de eigen cultuur. Dit nummer van Marilah kost f 5,-. Voor bestellingen, abonnementen, reacties, bijdragen: Marilah, p/a De Eekhorst, Platolaan 2, 9404 EN Assen, tel. 05920 — 14033.

VONK brengt VON-visie

Het tijdschrift van de VON in België heet *Vonk*. De vierde aflevering van deze jaargang is net verschenen. Men vindt er een artikel in van Luuk van Waes over 'Politieke vorming in het vak Nederlands'. De komende gemeenteraadsverkiezingen in België vormen de aanleiding. De actualiteit binnen de klas, met de bedoeling leerlingen politiek wakker te schudden.

Jan Uyttendaele en Luuk van Waes lazen het pas verschenen boek van Dirk de Geest *Dichtersbij. Creatief schrijven in het poëzie-onderricht*. Ze geven daarvan een kritisch leesverslag.

Hoe je *Streuvelds 'anders'* dat wil zeggen op een taalbeschouwelijke manier kan lezen, vertelt Jef van Meensel. Een verduidelijkende inleiding van Roger Roger over taalbeschouwingsonderwijs gaat daaraan vooraf.

Maar het meest interessant is deze *Vonk* toch wel vanwege de daarin opgenomen VON-visie. Dat is een publikatie van VON-België, te vergelijken met de beleidsnota's van de Noordnederlandse

LET OP!

Met ingang van Moer 1983/1 wordt Peter Kokke hoofdredacteur. Hij volgt Johan Eimers op.

Het redactieadres wordt nu:
Eem 3
1273 PC HUIZEN (NH)
Tel. 02152 — 62854

VON. Het Belgische VON-bestuur wil met deze publikatie een discussiebasis leveren voor het moedertaalonderwijs in de jaren tachtig.

Deze VON-visie is afzonderlijk te bestellen door 40 fr. te storten op rekening nr 068 — 0389380 — 49 van de VON, Leeuwerikenlei 3, 2520 Edgem onder vermelding van 'VON-visie'.

Een abonnement op *Vonk* kost voor Noord-Nederlanders f 11,-. Te betalen op girorekening 693616 van de ABN te Uithoorn t.g.v. rekening 55.24.32.520 van de VON, Du Perronlaan 60, 1422 CS Uithoorn.

Adressen van de auteurs in dit nummer:

Hans Goosen, Benedictusstraat 31, 5042 HW Tilburg
Marion Haanen-Thijs, Scheldestraat 86 III, 1078 GN Amsterdam
Dorée de Kruijk, Archipel 41-31, 8224 HR Lelystad
Anton Pfeiffer, Vivaldihof 31, 2402 VD Alphen a/d Rijn
Ingrid Verheggen, v. Speijkstraat 107 III, 1057 GS Amsterdam
Dick Waterhout, Oostrandpark 51, 8212 AR Lelystad